

України I-II рівня акредитації. Причинами цього може бути менша конкурентна спроможність та менші фінансові резерви навчальних закладів цього рівня.

ВИСНОВКИ. Потреба вивчення показників спортивних споруд різної функціональної призначення пов'язана із можливостями реалізації діапазону фізкультурно-спортивних послуг відповідно до зацікавленості студентської молоді, що є резервом їх залучення до систематичних занять спортом. За більшістю показників основних спортивних споруд ВНЗ різного рівня акредитації упродовж 2000-2014 років спостерігається суттєве зниження кількості за абсолютними та відносними показниками: спортивні майданчики (ВНЗ I-II рівня акредитації – 261 об'єкти, 35,13%), спортивні зали (ВНЗ I-II рівня акредитації – 312 об'єкти, 52,70%; III-IV – 133 об'єкти, 27,37%) та інші приміщення для фізкультурно-спортивної роботи (ВНЗ I-II рівня акредитації – 207 об'єктів, 35,51%). Для окремих показників ВНЗ III-IV рівня акредитації зафіксоване зростання кількості основних спортивних споруд: спортивні майданчики – 131 об'єкти (22,47%), інші приміщення для фізкультурно-спортивної роботи – 23 об'єкти (4,49%).

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ передбачають особливостей становлення та розвитку студентського спорту України в XXI столітті.

ЛІТЕРАТУРА

- Архипов Е. Ю. Состояние, проблемы и перспективы развития студенческого спорта в РФ и в мире / Е. Ю. Архипов, Л. Р. Файзериев // Всероссийская научно-практическая конференция «Перспективы развития современного студенческого спорта: на пути к Универсиаде-2013 в Казани». – Казань, 2012. – С. 32–36.
- Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>
- Келлер В. С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / Келлер В.С., Платонов В.М. – Л. : УСА, 1992. – 269 с.
- Лапочкин С.В. Студенческий спорт и спортивное наследие / С.В., Лапочкин, И.Ш.Мутаева // Теория и практика физической культуры.- 2009. - № 11.- С. 24-26
- Лубышева Л. И. Анализ развития студенческого спорта : состояние и перспективы / Л. И. Лубышева, Н. В. Пешкова // Теория и практика физической культуры. – 2014. – № 1. – С. 39–41.
- Мельник М. Г. Проблеми розвитку студентського спорту України у XXI столітті / Мельник М. Г., Пітин М. П. // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2015. – Вип. 129, т. 1. – С. 169–172.
- Мельник М. Студентський спорт: перспективи наукових досліджень / М. Мельник, М. Пітин // Спортивний вісник Придніпров'я: наук.-практ. журнал. – Дніпропетровськ, 2015. – № 3. – С. 73–76.
- Мельник М.Г. Нормативно-правове регулювання студентського спорту України / Мельник М.Г., Пітин М.П. // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 10 (65). – С. 105–108.
- Пітин М. Теоретична підготовка в спорті : монографія / Мар'ян Пітин. – Л. : ЛДУФК, 2015. – 372 с.
- Степанюк С. І. Студентський спортивний рух: історія та сучасність / Степанюк С. І., Вацеба О. М. – Л. : Українські технології, 2003. – 60 с.
- Singh O. Comparison of Facilities for Sports and Games in Colleges of Different Universities. *International journal of scientific research*, 2013. Vol. 2, Issue 10. p. 1.
- Prystupa E., Briskin Y., Pityn M., Blavt O. The role of Olympic education in solving problems of modern generation. *Фізична активність, здоров'я та спорт*. Львів: ЛДУФК; 2012. № 3 (9). С. 3–9.
- The Physical Self Description Questionnaire: furthering research linking physical self-concept, physical activity and physical education [cited 2015 Sep 11]. – Access mode : <http://www.aare.edu.au/05pap/pea05307.pdf>

Приходько В., Чернігівська С., Арзютов Г.
Дніпропетровський державний інститут фізичної культури,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

В статті розглядається проблема вдосконалення системи фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів з урахуванням сучасних тенденцій. Обґрунтовано дієвість системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах; конкретизовано особливості методичних та організаційних аспектів фізичного виховання студентів у контексті нового закону про Вищу освіту; розкрито сутність міждисциплінарних зв'язків у системі фізичного виховання студентів; виокремлено шляхи модернізації системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова. Фізичне виховання, здоров'язбережувальне навчання, загальна фізкультурна освіта, студенти вищих навчальних закладів.

Приходько В., Черниговская С., Арзютов Г. Состояние и перспективы реформирования системы физического воспитания в высшей школе Украины. В статье рассматривается проблема совершенствования системы физического воспитания студентов высших учебных заведений с учётом современных тенденций. Обоснована действенность системы физического воспитания в высших учебных заведениях; конкретизировано особенности методических и организационных аспектов физического воспитания студентов в контексте нового Закона о Высшем образовании; раскрыто сущность междисциплинарных связей в системе физического воспитания студентов; выделены пути модернизации системы физического воспитания в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: физическое воспитание, здоровье сохраняющее обучение, общее физкультурное образование, студенты высших учебных заведений.

Prikhodko V., Chernigovskai S., Arziutov G. The state and prospects of P.E system reformation in Ukraine's higher school. In the article the problem of improvement physical training education system of students of higher educational establishments with current trends is examined. The efficacy of the system of physical training education in higher educational establishments is grounded; the features of methodological and organizational aspects of physical training education students in the context of the new law on higher education are specified; the essence of interdisciplinary connections in the system of physical training education of students is disclosed; the ways of modernizing the system of physical training education in higher educational establishments are singled. The problem of implementing key provisions of the new Law on higher education in the system of physical training education in higher educational establishments is grounded. In the article indicated that good overall schemes of physical activity of students have lost their relevance. The process of physical training education in the context of the new law on higher education must move to a new stage of its development and meaningfully promote the individual student. The analysis of innovative transformations in the system of physical training education for the forming of the personality of graduate student of the new formation is done. Such graduate student will be able to adjust your lifestyle and influence the improvement of health and professional performance. The organization mechanisms of physical training education is solved; using of such mechanisms in the system of physical training education will abandon the compulsion to improve the physical fitness of students and move the process of forming their need for physical self-improvement.

Key words: physical training, health preserving education, general physical training education, students of higher educational establishments.

ВСТУП. Відомо, що фізичне виховання у навчально-виховній сфері, як складова частина загальної системи національного виховання в різних закладах освіти, має сприяти забезпеченню розвитку фізичного і морального здоров'я особи, бути важливою частиною заходів з формування розумових і фізичних якостей, удосконалення фізичної і психологічної підготовки до активного способу життя і професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного удосконалення особи, бездоганності цього процесу. Сьогодні світова цивілізація переходить до нового типу соціально-економічного розвитку, в центрі якого – Людина, її здоров'я, а лише потім система її економічних і соціальних цінностей. Природою закладена можливість людського організму до життя без хвороб, а головним покликанням людини є вміння зберегти і правильно скористатися цими можливостями. Навчитися таких речей відразу неможливо.

Однак увесь період після набуття Україною державної незалежності, уряд країни разом з Міністерством освіти і науки так і не визначились з концепцією розвитку і реформування дисципліни «Фізичне виховання». Якщо у перші роки, поступово відступаючи від практики, що склалась у часи СРСР, зменшували кількість курсів, на яких викладається фізичне виховання, потім кількість навчальних годин, то на даний час все йде до того, що із статусу нормативної дисципліни перейде до елективних, що не можна виправдати з точки зору фізичного стану і показників здоров'я, які постійно погіршуються.

Це стало можливим завдяки тому, що МОН України не запропонувало зрозумілу державну політику у царині фізичного виховання, яка б була не зведена до декларацій про «розуміння» і «важливість», але запропонувала суспільству ефективну стратегію і тактику його забезпечення і вдосконалення. Оскільки узагальнених відомостей щодо характеристики стану справ в усій вищій школі, або окремих типах вищих навчальних закладів України не існує, принаймні вони не оприлюднюються і нам не відомі, зупинимось на прикладах окремих вишів, адже вони дають цілком об'єктивне уявлення про загальний стан справ із здоров'ям студентства. Так, розглянемо динаміку показників студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, відповідно до статі обстежуваних студентів, на прикладі одного з типових технічних вишів, а саме Національного університету водного господарства та природокористування (НУВГП) [3, с.125] (табл. 1 і 2).

Таблиця 1

Динаміка показників кількості студентів НУВГП, віднесених до спеціальної медичної групи та звільнених від практичних занять з фізичного виховання

Навчальні роки	Кількість осіб, які відвідують заняття з фізичного виховання	З них студентів спеціальної медичної групи			% від загальної кількості студентів	З них	
		Всього осіб	З них			Чол.	Жін.
			Чол.	Жін.			
2006/07	6502	1142	201	941	17,56	3,09	14,47
2007/08	6249	1186	243	943	18,97	3,88	15,09
2008/09	6017	1147	250	897	19,06	4,15	14,90
2009/10	5724	1114	248	866	19,46	4,33	15,12
2010/11	5227	970	219	751	18,55	4,18	14,36
2011/12	4523	868	196	672	19,19	4,33	14,85
2013/14	4179	817	199	618	19,55	4,76	14,78
2014/15	3991	786	244	542	19,69	6,11	13,58

З поданих фактологічних даних видно, що, по-перше, кількість студентів НУВГП, які відвідують заняття з фізичного виховання, за період з 2006/07 навчального року по 2014/15 навчальний рік постійно і суттєво зменшується. По-друге, зростає кількість осіб, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи (з 17,56% у 2006/07, до 19,69% у 2014/15 навчальному році). По-третє, на високому рівні захворюваність серцево-судинної системи (табл. 2), яка складає понад 41% від загальної кількості недужих молодих людей; наступна за цією групою захворювань опорно-рухового апарату знаходяться у межах до 20%, але ж вважається, що ці захворювання мають бути більш притаманні людям середнього і похилого віку.

Таблиця 2

Характеристика нозологій захворювань студентів спецмедгруп НУВГП

№ п/п	Види захворювань	2011-2012 н.р.				2012-2013 н.р.				2013-2014 н.р.			
		Чо	Жін.	Усьог	%	Чол.	Жін.	Усьог	%	Чол.	Жін.	Усього	%

		л		о				о					
1.	Серцево-судинна система	78	300	378	41,9	87	305	392	48,0	98	250	348	44,3
2.	Дихальна система	18	24	42	4,7	12	18	30	3,7	14	10	24	3,1
3.	Кишково-шлунковий тракт	11	58	69	7,6	18	39	57	7,0	16	39	55	7,0
4.	Органи зору	19	43	62	6,9	20	46	66	8,1	22	70	92	11,7
5.	Сечостатева система	10	78	88	9,7	9	53	62	7,6	11	48	59	7,5
6.	Нервова система	5	7	12	1,3	3	5	8	0,9	9	6	15	1,9
7.	Ендокринна система	1	17	18	2,0	2	16	18	2,2	7	15	22	2,8
8.	Опор.-руховий апарат	50	148	198	21,9	45	112	157	19,2	49	79	128	16,3
9.	Шкіра	2	3	5	8,6	2	2	4	0,5	4	3	7	0,9
10.	Органи слуху	-	29	29	3,2	1	-	1	0,1	2	1	3	0,4
11.	Вагітність	-	2	2	0,2	-	22	22	2,7	-	33	33	4,1
Всього		196	707	903	100	199	618	817	100	232	544	786	100

Зауважимо, далі, дані медичного обстеження студентів першого курсу Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, типового гуманітарного вишу, свідчать, що 25% з них мають відхилення у стані здоров'я. Щодо нозологічних форм – у 32% цієї частини студентів виявлені захворювання органів зору, у 27% порушення діяльності опорно-рухового апарату, порушення функцій серцево-судинної і дихальної систем та дисфункції травного тракту, які були об'єднані в одну терапевтичну групу захворювань, виявлені у 20% студентів (з них 67% - порушення функцій серця і судин, 22% - органів дихання, 11% - органів травлення), 8% займає ЛОР-група захворювань і по 5% хвороби центральної і периферійної нервової систем та ендокринної системи. Поряд з цим нозологічним розподілом, окремі студенти мали функціональні відхилення з боку органів сечостатевої системи – 1% і захворювання шкірних покривів – 2%. Крім того, оцінка рівня здоров'я студентів-першокурсників даного вишу, проведена за методикою Г.Л. Апанасенка, показала, що у 96% студентів показники здоров'я перебувають за межами безпечного рівня (у переважній частині низький, нижче середнього та середній рівень соматичного здоров'я) [2, с.163].

Дослідження 1710 студентів найбільших вузів центрального, східного та південного регіонів України, свідчать про витоки даного стану справ, адже обстежуваний контингент цих регіонів використовує основні компоненти ЗСЖ недостатньо: більш менш регулярно їх використовують лише 38,69% респондентів, 35,81% це роблять час від часу, 25,50% вкрай рідко або ж не використовують взагалі. 34,95% дотримуються добового режиму, 22,31% виконують усі рекомендовані форми рухової активності, 22,98% використовують прийоми психогігієни 18,0%, загартування повітрям, сонцем та водою - 22,98%, регулярно відмовляються від шкідливих звичок 13,65%, дотримуються правил особистої гігієни 82,94% з опитаних студентів [8, с.180]. Натомість опитування 48 студентів Запорізького національного технічного університету (16 першого курсу, 17 – другого та 15 - третього) дало цікаві результати. На запитання «Чи вважаєте Ви за доцільне формувати здоров'язбережувальну компетенцію у процесі фізичного виховання» відповіли «Так» 53,15% студентів першого, 64,81% другого і 72,06% третього курсів. Відповіді на запитання «Чи усвідомлюєте Ви необхідність здоров'язбережувальної діяльності» засвідчують, що усвідомлюють 41,15% студентів першого курсу, 57,43% - другого і 84,01% - третього курсу. Тобто, з часом навчання у виші у студентів відбувається все більш помітна і свідома актуалізація цінності здоров'я, потреби управління своїм здоров'ям [6, с.235].

Таким чином, виходячи з викладеного вище, а також проаналізувавши навчальну програму «Фізичне виховання» для вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації [9], можна узагальнити наступне:

- хоча декларативно програма має освітньо-пізнавальний характер, але спрямована на вдосконалення фізичного аспекту здоров'я, а отже духовний, психічний та соціальний аспекти здоров'я в ній фактично не враховуються;
- ця програма не передбачає дієвих засобів формування (актуалізації) цінності здоров'я, а також тієї частини знань та вмінь, які б сприяли свідомій мотивації студентів до формування, збереження та зміцнення здоров'я;
- у програмі не приділяється увага формуванню духовного здоров'я (спонуканню до саморозвитку, самоосвіти, самопізнання, самовиховання у частині збереження та зміцнення здоров'я) і психічного здоров'я (оволодінню аутогенним тренуванням, психоемоційним розвантаженням), інших важливих аспектів підвищення потенціалу здоров'я самою особою студента (приміром, способами загартування організму, оволодіння вміннями самомасажу тощо);
- у програмі, яка спрямована на розгляд та вдосконалення фізичного аспекту здоров'я, на другий план віднесена тема формування компетентностей щодо культури здоров'я студентів, відсутні запропоновані педагогічні технології становлення фізкультурно-діяльної особи і будівничого власного здоров'я, а отже розділи «Теоретична підготовка» і «Методична підготовка» не забезпечені дієвими педагогічними засобами впливу на особу студента.

Послідовники традиційних підходів до професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП), як стрижня фізичного виховання у вишах виходять з того, що кожна окрема спеціальність і вид професійної діяльності пред'являють специфічні і високі вимоги до фізичних і психічних якостей, прикладних навичок. Саме тому, мовляв, існує потреба профілювання процесу фізичного виховання при підготовці студентів різного фаху до трудової діяльності, поєднання їх загальної фізичної підготовки зі спеціалізованою ППФП.

Так, геодезисту, геологу необхідно вміння орієнтуватися на місцевості. Він повинен уміти підготувати нічліг, приготувати їжу в похідних умовах. Переправа через річку або поведінка в горах, тайзі - це життєво-необхідні навички. Заняття туризмом для таких спеціальностей будуть підготовкою до професії. Щоб реалізуватися у професійній діяльності, працівникам низки інженерно-технічних спеціальностей (інженер-радіоелектронщик, інженер-механік та ін.), потрібно оволодіти цілим рядом фізичних якостей. Від них вимагається вміння дозувати невеликі за величиною силові напруги при користуванні різними ручними і ножними органами управління (кнопками, ручками, важелями, педалями), при роботі з персональним комп'ютером, дисплейною технікою, осцилографом і т. д. Робота представників розумової праці (економісти, дизайнери, конструктори, юристи) часто характеризується гіподинамією, тривалим перебуванням у вимушеній позі (сидячи, стоячи) під час проектних робіт, операторської діяльності. Все це говорить про необхідність розвитку статичної витривалості м'язів тулуба, спини, які мають найбільшу напругу під час малорухомої роботи... » [5, с.129-130].

Зауважимо, поданий у даній цитаті підхід є доволі вразливим, тож поставимо ряд питань, щоб показати напрямки критики сформованої практики ППФП. У основу підходу покладені способи розгляду людини, прийняті фізіологією трудової діяльності та інженерної психологією на ранніх етапах їх розвитку. Але чому поза увагою залишається особливість праці, наприклад, інженера (примат інтелектуальної діяльності, пов'язаної з проектуванням і конструюванням соціотехнічних систем)? Чи можна вважати, що всі випускники спеціальностей «геодезиста і геолога» будуть працювати в польових умовах, а не біля ПК? Адже в умовах ринкової економіки, геодезист або геолог, представник іншої професії часто змінює вид діяльності, наприклад, може стати менеджером, як тоді будувати ППФП в період його навчання? Чи потребує здорова людина, яка підтримує оптимум свого психофізичного стану у ході методично-правильних занять, спеціалізованих занять з ППФП, щоб «дозувати невеликі за величиною силові навантаження при користуванні різними ручними і ножними органами управління...», при роботі з персональним комп'ютером, дисплейної технікою, осцилографом», або «розвивати статичну витривалість м'язів тулуба, спини які мають найбільшу напругу під час малорухомої роботи»? Однак відповіді на ці та подібні питання відшукуються не у ході відповідних педагогічних досліджень, але у логіці психологічного забезпечення соціотехнічних систем діяльності, або з позицій культурологічного підходу, що не є перспективним з точки зору реалізації можливостей, напрацьованих сучасною педагогікою.

Визначено, що *особистісно-орієнтована освіта* – це освіта, яка зорієнтована на кожну особистість, на її потреби та можливості. Особистісно орієнтований підхід передбачає не формування особистості із наперед заданими властивостями (як це відбувається у традиційній професійно-прикладній фізичній підготовці – *авт.*), але створення умов для повноцінного прояву і відповідного розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу. Особистісно орієнтована освіта визначається як соціальна інституція, що забезпечує розвиток, перш за все, тих якостей особистості, які допоможуть людині стати господарем своєї життєдіяльності, зайняти в ній активну, «авторську» позицію, не затьмарену передчасною хворобою. На відміну від індивідуального особистісно орієнтований підхід вимагає знання структури особистості, її елементів, їх зв'язки, як між собою, так і цілісною особистістю. Очевидно, виправданою є традиційна, тілесно-орієнтована у своїй суті ППФП, як стрижень навчальної дисципліни, у дуже незначній кількості ВНЗ III-IV рівнів акредитації із специфічними умовами подальшої праці (служби) їхніх випускників, коли від фахівців вимагається достатній рівень чітко визначеної загальної і спеціальної фізичної підготовки. Це, наприклад, за класифікацією 2015 р., галузі знань «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» і «Цивільна безпека», а також нечисленні вищі навчальні заклади, котрі мають у своїй структурі військові кафедри.

Зрозуміло, що орієнтація на традиційну ППФП, роль і направленість «Фізичного виховання», має бути збережена у ПТУ, технікумах і коледжах, де готують молодших спеціалістів, техніків, кадри за робочими професіями, які повинні мати визначені фізичні якості, рухові вміння та навички. За деяким виключенням (окрім спеціальностей педагогічних, культурно-освітніх тощо), «Фізичне виховання» тут виправдано вибудовувати на основі звичної ППФП. Але як бути, коли у ВНЗ III-IV рівня акредитації сьогодні існують десятки спеціальностей, де залучення ППФП фактично «притягнуте за вуха»? Наприклад, на рівні побіжних міркувань зрозуміло, що майбутній випускник за спеціальністю «Землепорядкування і кадастр» мусить мати достатню фізичну підготовку, аби відповідати вимогам первинних «польових» посад, які він може обіймати. Але як бути, коли після випуску йому прийдеться працювати у службах, де він буде займатись виключно кабінетною роботою?

Є й такі галузі знань, а їх сьогодні переважає більшість, як «Освіта», «Культура і мистецтво», «Гуманітарні науки», «Богослов'я», «Соціальні та поведінкові науки», «Управління та адміністрування», «Право», «Біологія», «Природничі науки», «Математика і статистика», «Інформаційні технології», «Автоматизація та приладобудування», «Електроніка та телекомунікації», «Соціальна робота», «Сфера обслуговування» тощо, а також значна частина спеціальностей інших галузей знань (приміром, «Електрична інженерія», «Виробництво та технології», «Архітектура та будівництво», «Аграрні науки та продовольство», «Транспорт», «Ветеринарна медицина», «Охорона здоров'я»), де тілесно-орієнтована ППФП категорично не придатна.

З огляду на розуміння викладеного, ми обґрунтували принципово новий напрям наукових досліджень і, відповідно, вузівської практики «Фізичного виховання», а саме непрофесійної фізкультурної освіти, метою якої є становлення студентів і майбутніх фахівців як будівничих власного здоров'я. Цей напрям і ця практика відкривають нове поле для актуальних наукових досліджень за темою компетентностей з фізичного виховання, котрі компенсують існуючі «білі плями» у плануванні, організації і поширенні практики формування студентів як свідомих будівничих власного здоров'я.

Раніше проведені дослідження свідчать про наявність перспектив підвищення ефективності фізичного виховання саме за рахунок застосування у навчально-виховному процесі ВНЗ адекватних педагогічних технологій особистісно орієнтованого фізичного виховання. Актуальність наукового обґрунтування та створення системи педагогічних технологій фізичного виховання студентів вузів різного профілю визначається рядом обставин. По-перше, до останнього часу відсутнє наукове обґрунтування, які саме технології прийнятні для студентів різних професій. По-друге, з достатньою глибиною усе до сих пір не розроблені науково-обґрунтовані вимоги до створюваних педагогічних технологій у фізичному вихованні у зв'язку з особливостями профілю вузів і станом здоров'я студентів. Нарешті, зізнаємось, автори публікацій часто називають свої розробки, рекомендовані до використання у практиці вищої школи, педагогічними технологіями, тоді як вони не є такими.

Проблема формування компетентностей з фізичного виховання не має наукового рішення на рівні поширених емпіричних, польових досліджень. Однак відомі прецеденти, коли дослідження шли за напрямом «від теорії до практики». Пройшовши потім експертизу, обґрунтовані таким способом положення ставали теоретичною базою для ряду наступних прикладних досліджень та методичних розробок. Саме цей шлях ми обрали у процесі розробки і створення системи педагогічних технологій для трансформації фізичного виховання вищої школи у парадигмі компетентнісного підходу.

Неможливість іншого підходу визначається тим, що традиційні методи емпіричних досліджень не є результативними у випадку, коли дослідник не має матеріалізованого об'єкта (тобто «діючої» системи цих технологій), але потрібно вирішувати завдання її педагогічного проектування. Обґрунтована система педагогічних технологій фізичного виховання студентів на основі компетентнісного підходу це те, що створюється у просторі ідеального і, після доведення значущості для практики, подається як об'єктивне знання для використання у процесі вдосконалення фізичного виховання

студентів вузів професій інженерного типу та інших. Педагогічні технології мають замінити не ефективні засоби розкриття перед студентами розділів «Теоретична підготовка» і «Методична підготовка», адже саме по собі інформування студентів, про те, що є корисним, а що шкідливим, часто не береться до уваги. Приміром відомо, що проблема зниження функціональних можливостей організму дуже актуальна для студентів-медиків і є підстави вважати, що вона є негативним наслідком від одержуваного студентами медичного вузу масиву спеціальних професійних знань, які засновані на вивченні особливостей різних захворювань, їх симптомів і патологічних станів організму. Від курсу до курсу, у міру професійного зростання, свідомість майбутнього медичного працівника змушено постійно зосереджує свою увагу на стані і особливостях функціонування власного організму і своїх внутрішніх органів. Інакше кажучи, щодня студент «приміряє симптоми захворювань» на себе, зізнаючись при цьому, що багато чого з них йому «підходять» [1]. Але при цьому одночасно отримуване докладне фармакологічне знання породжує помилкову впевненість, уявну переконаність у можливості досягнення свого соматичного благополуччя виключно медикаментозними засобами. Як результат - відсутність мотивації у студентів-медиків до виконання фізичних вправ. Зміна ситуації, що склалася, а саме усвідомлення неможливості «бути здоровим» за рахунок ліків, вимагає обґрунтування та розробки педагогічного підходу, який якраз і забезпечує підвищення мотивації і вмінь організації власних фізкультурно-оздоровчих занять, через розкриття можливостей компетентнісного підходу до вдосконалення фізичного виховання.

Важливою передумовою формування особистісної тілесно-рухової культури студентів могла б бути непрофесійна фізкультурна освіта як засіб опанування студентами компетентностями, які сприяють їх самовизначенню до рухливо-діяльного способу життя і будівництва власного здоров'я. Існує об'єктивна потреба оновлення змісту традиційної ППФП у вишах, чому має сприяти оновлення програми і змісту дисципліни «Фізичне виховання», яка має розв'язувати, також, завдання формування компетентностей бакалаврів з фізичного виховання, які виступають визначальною умовою становлення фізкультурно-діяльної особистості і особи будівничого власного здоров'я. Придатна у цьому випадку: «Здоров'ярозвивальна технологія фізичного виховання – як модель сумісної педагогічної діяльності викладача і студента із проектування, організації і реалізації індивідуального режиму рухової активності студента, що спирається на супутні технології, міждисциплінарний підхід, і спрямована на профілактику захворювань, зміцнення, розвиток і вдосконалення здоров'я із метою якісної підготовки до майбутньої професійної діяльності». Результат здоров'ярозвивальних технологій повинен полягати в тому, що ефект окремого здоров'ярозвивального заходу закріплюється у вигляді стійкого, константного, цілісного психосоматичного стану, який далі може відтворюватися особою у режимі саморозвитку. Це і є... сформоване здоров'я, яке педагогічно і психологічно культивується на базі певного медичного забезпечення» [7, с.46-47]. Саме означені вище підходи є сучасною альтернативою утилітарній, спрощено-сприйнятій ППФП, отже забезпечення умов здоров'язбереження і здоров'ярозвитку студентів є важливою темою у подальших дослідженнях. Як видно, тема формування компетентностей з фізичного виховання і становлення культури здоров'я студентів є, з однієї сторони, вкрай важливою у соціальному плані, тоді як з іншої існує нерозв'язана наукова та методична проблема формування майбутніх викладачів, підготовлених до сприяння набуття студентами відповідних компетентностей під час навчання у виші.

Національна рамка кваліфікації узагальнила частину раніше виконаних розробок щодо галузевих стандартів вищої освіти, у тому числі у питаннях фізичного виховання. Розглянемо Освітньо-професійну програму (ОПП) бакалавра напряму підготовки 0903 «Гірництво», кваліфікації 2147.2 «Інженер з гірничих робіт» (К., 2005), яка була однією з перших серед подібних в Україні, а отже виступала своєрідним прототипом для аналогічних службових документів. Структура блоку змістових модулів ОПП з гуманітарної та соціально-економічної підготовки бакалавра напряму підготовки 0903 «Гірництво» у частині дисципліни «Фізичне виховання» подана в таблиці 3.

Таблиця 3

Структура блоку змістового модулю ОПП з «Фізичного виховання»

Шифр уміння, що забезпечується	Шифри і назви блоків змістових модулів та змістові модулі, що входять до даного блоку
3.6.1.1 з 6.2.1 3.6.3 з 6.5.1; 3.6.7.1	Фізичне самовдосконалення та підвищення майстерності з обраного виду спорту
3.6.1.2	Методики побудови індивідуальних програм забезпечення фахової дієздатності (професійної діяльності)
3.6.1.3	Методики побудови індивідуальних оздоровчо-профілактичних програм.
3.6.1.4	Методи контролю власного стану в процесі виконання індивідуальних програм
3.6.1.5	Різновиди фізичних вправ та принципи їх використання
3.6.2.2	Принципи підбору фізичних вправ, їх компонування та послідовність використання за визначеними цілями
3.6.2.3	Авторські, новітні фізкультурно-оздоровчі системи та технології, їх використання у індивідуальних оздоровчо-профілактичних програмах
3.6.2.4 3.6.9.3	Методики психофізичного тренінгу
3.6.3.2	Фізіологічна характеристика засобів рухової активності
3.6.3.3	Засоби та методики розвитку рухових якостей: сили, витривалості, швидкості, спритності, гнучкості, координації тощо
3.6.3.4	Засоби та методики розвитку професійно значущих психофізичних якостей: вестибулярної стійкості, стійкості до гіпоксії та вібрації, оперативного мислення, уваги тощо
3.6.4.1	Особиста гігієна
3.6.4.2	Гігієнічні засади розумової праці
3.6.4.3	Гігієна харчування
3.6.4.4	Гігієнічні вимоги до місць занять фізичною культурою
3.6.5.2	Використання природних чинників власного загартування з метою протидії несприятливим факторам навколишнього середовища
3.6.6.1	Прийоми масажу й самомасажу
3.6.6.2	Фізіологічні механізми впливу прийомів масажу й самомасажу на організм

3.6.7.2	Правила запобігання фізичній перевтомі, перетренуванню, перенапрузі, іншим кризовим проявам
3.6.8.1	Характеристика суб'єктивних і об'єктивних показників самоконтролю та їх відображення у спеціальному щоденнику.
3.6.8.2	Функціональні проби для визначення резервних можливостей систем організму
3.6.8.3	Тести і контрольні нормативи рівня рухової підготовленості
3.6.8.4	Комплексні методики оцінювання стану соматичного здоров'я
3.6.8.4	Державні тести й нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України та контрольні нормативи професійно-прикладної фізичної підготовленості
3.6.9.2	Фактори, які впливають на якість і тривалість індивідуального життя

Отже, у ОПП «Гірництво», вже у 2005 р. передбачалось 25 умінь, які мала забезпечувати нормативна, на той час, дисципліна «Фізичне виховання». Важливо порівняти, в якій мірі структура блоку змістового модулю ОПП з гуманітарної та соціально-економічної підготовки на прикладі бакалавра напряму підготовки 0903 «Гірництво» у частині нормативної дисципліни «Фізичне виховання» погоджена зі змістом існуючого проекту Освітньо-професійної програми підготовки магістра з фізичного виховання (галузь знань 0102 – Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини, за спеціальністю 8.01020101 – Фізичне виховання) – Дніпропетровськ, 2012.

Наведемо передбачений останньою ОПП зміст умінь з блоку 03.02 Теорія і методика фізичного виховання у ВНЗ (табл. 4).

Таблиця 4

Зміст умінь магістрів з фізичного виховання, передбачений з блоку 03.02 Теорія і методика фізичного виховання у ВНЗ

03.02 Теорія і методика фізичного виховання у ВНЗ	Вміти будувати процес фізичного виховання студентів у відповідності до вимог законодавства в галузі освіти, фізичного виховання і спорту, програмними та нормативними основами освіти, фізичного виховання і спорту.	ПФ.Д.05.ПР.О.03	1.1.Нормативно-правові основи управління фізичною культурою у вищих навчальних закладах України.	КСП 02.01
	Вміти планувати та проводити навчальні заняття, організувати фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи в системі фізичного виховання студентів	СВ.С.01.ПП.О.09	1.2.Організація фізичного виховання та масового спорту у ВНЗ України.	КСП 02.02
	Розробляти документацію планування та звітності кафедри фізичного виховання та студентських спортивних організацій	СВ.С. 01.3П.О.10		
	Вміти ефективно дотримуватись дидактичних принципів.	ПФ.С.03.ПР.Н.01	2.1.Мета, завдання, засоби, методи принципи та форми організації занять в системі фізичного виховання студентів.	КСП 02.03
	Вміти підбирати адекватні засоби, методи фізичного виховання, форми занять та планувати фізичне навантаження у відповідності до вікових, статевих, морфофункціональних та психологічних особливостей студентів і рівня їх підготовленості	ПФ.С.03.ПП.О.04		
	В процесі проведення занять фізичними вправами формувати вміння і навички працювати самостійно.	СВ.С.01.ПР.Р.11		
	Розподіляти студентів на підгрупи у відповідності з їх індивідуальними можливостями	ПФ.С.01.3П.О.01	2.2.Структура та зміст діючої базової програми з фізичного виховання у ВНЗ.	КСП 02.04
	Володіти методикою проведення навчальних занять з фізичного виховання зі студентами ВНЗ	СВ.С.01.ПР.Н.12		
	Оцінити результати діяльності студентів згідно програмно-нормативних вимог ВНЗ	ПФ.С.04.3П.О.01		
	Добирати засоби, методи розвитку фізичних якостей та планувати фізичне навантаження у відповідності до рівня фізичного стану студентів	ПФ.Д.04.ПР.О.05	3.1.Особливості загальної фізичної підготовки студентів ВНЗ.	КСП 02.05
	Оцінити рівень реалізації поставлених завдань щодо розвитку фізичних якостей та опанування техніки фізичних вправ, а також реалізацію оздоровчих і виховних завдань	ПФ.С.04.3П.О.02		
	Вміти добирати засоби, методи, форми організації професійно-прикладної фізичної підготовки студентів різних спеціальностей	СВ.С.01.ПР.О.13	3.2.Особливості професійно-прикладної фізичної підготовки студентів ВНЗ.	КСП 02.06
	Вміти оцінити рівень реалізації поставлених завдань щодо розвитку професійно значущих фізичних якостей та опанування техніки фізичних вправ.	ПФ.С.04.3П.О.03		
	Вміти проводити лікарсько-педагогічні обстеження фізичного розвитку і стану здоров'я студентської молоді.	ПФ.С.05.3П.О.01	4.1.Аналіз стану здоров'я та способу життя студентської молоді. Формування мотивації студентів до здорового способу	КСП 02.07

		ЖИТТЯ.		
	Вміти планувати і розробляти програми корекції фізичного розвитку і стану здоров'я студентської молоді, надавати рекомендації по удосконаленню їхніх фізичних здібностей.	ПФ.Д.04.ПР.О.06	4.2.Психофізіологічні основи навчальної діяльності студентів.	КСП 02.08
	Вміти проводити агітаційну роботу по пропаганді здорового способу життя зі студентською молоддю	ПФ.Д.01.ПР.О.15		
	Вміти використовувати інноваційні технології у фізичному вихованні студентів.	СВ.С.01.ПП.Н.14	5.1.характеристика інноваційних технологій, що використовуються у фізичному вихованні студентів.	КСП 02.09

Порівняння цих двох нормативних документів свідчить, що вони, по-перше, не є погодженими між собою за змістом. По-друге, зміст ОПП підготовки магістрів з фізичного виховання не спрямований на формування суми компетентностей, передбачених у структурі представленого блоку змістового модулю ОПП гірників-бакалаврів з «Фізичного виховання»; зміст ОПП підготовки магістрів з фізичного виховання не націлений на становлення гірників-бакалаврів, очевидно також бакалаврів іншого профілю, як суб'єктів фізкультурної діяльності і будівничих власного здоров'я. По-третє, відсутність погодження між двома поданими вище ОПП унеможлиблює на практиці формування працюючими викладачами кафедр фізичного виховання вишів суми компетентностей інженерів-бакалаврів з фізичного виховання.

Як видно, підтвердженням актуальності потреби у вдосконаленні професійної підготовки магістрів з фізичного виховання виступає показана невідповідність змісту вищої фізкультурної освіти новим соціальним вимогам освіти в Україні, новим потребам особистості та суспільства, умовам життя і діяльності студентів і випускників технічних та інших спеціальностей. Протиріччя, які існують у педагогічній системі засвоєння теоретичного потенціалу фізичної культури у ході навчально-виховного процесу фізкультурних вишів (факультетів та інститутів фізичного виховання) об'єктивно стримують осучаснення, підвищення якості фізкультурної освіти, професійних і особистих якостей студентів, і, за фактом, не підтримують високий професійний рівень викладацького складу і випускників цих вишів.

У листі Міністерства освіти і науки від 13.03.2015 № 1/9-126 «Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році» зазначено, що заняття з фізичної культури в спортивних секціях *можуть бути* організовані як факультативні, у загальне число кредитів ЄКТС і до навчальних планів не включаються, форм підсумкового контролю не мають, що вплинуло на постановку дисципліни «Фізичне виховання». Адже частина керівників вишів, не дивлячись на зміст Статті 34, підпункт 3.17 Закону «Про вищу освіту», де вказано, що вони мають сприяти формуванню здорового способу життя у здобувачів вищої освіти, зміцненню спортивно-оздоровчої бази, створювати належні умови для занять масовим спортом, цілком можуть і вже перевели її до числа елективних. Частково викладене у цьому листі було уточнено наступним листом Міністерства освіти і науки від 25.09.2015 № 1/9-1454 «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах», але дисципліна усе ж допоки залишається у становищі, коли її стан залежить від ректорів вишів.

У якості першого зауваження до існуючого стану зазначимо: дисципліна «Фізичне виховання» на час, коли розроблялась ОПП бакалавра напряму підготовки 0903 «Гірництво», була включена до частини нормативних, а зазначені у табл. 3 уміння передбачалось обов'язково формувати, як важливу соціальну частину змісту професійної освіти бакалаврів. Включення «Фізичного виховання» до блоку елективних дисциплін означає, фактично, що оволодіння вказаними уміннями може виводитись за межі змісту професійної підготовки не лише за спеціальностями гірництва, але й іншими.

Щодо другого зауваження, воно торкається наступної тези: аналіз змістових модулів, включених до блоку фізичного виховання бакалаврів, показує, що у цих формулюваннях мова йшла не лише про уміння як такі, але насправді про компетентності, які торкались набутих різноманітних якостей особи, а також передбачених в ОПП знань, умінь та досвіду у їхній єдності.

Третє. Не лише збереження, але й вдосконалення змісту професійної освіти бакалаврів різного фаху у частині готовності до здоров'язбереження, можливе лише через обґрунтування змісту та структури компетентностей з фізичного виховання, які дозволяють студенту і випускнику свідомо та ефективно підтримувати оптимум свого психофізичного стану і здоров'я, постійно здійснювати дієвий самоконтроль. Це можливо через вдосконалення професійної підготовки майбутніх викладачів для вищої школи до формування компетентностей з фізичного виховання, включаючи розробку механізму упровадження сучасних педагогічних технологій щодо набування цих компетентностей бакалаврами під час навчання у виші.

Зміст та спрямованість занять бакалаврів фізичним вихованням на даний час регламентується затвердженою Навчальною програмою з фізичного виховання (К., 2003) [9]. У програмі визначено, що головними критеріями ефективності фізичного виховання випускника вищого навчального закладу є:

- знання і дотримання здорового способу життя;
- знання основ організації і методики найбільш ефективних видів і форм раціональної рухової діяльності й уміння застосувати їх на практиці у своїй фізичній активності;
- знання основ методики оздоровлення і фізичного удосконалювання традиційними і нетрадиційними засобами та методами фізичної культури;
- знання основ професійно-прикладної фізичної підготовки й уміння застосувати їх на практиці;
- знання основ фізичного виховання різних верств населення;
- сформована навичка до щоденних занять фізичними вправами у різноманітних раціональних формах;

- систематичне фізичне тренування з оздоровчою або спортивною спрямованістю;
- виконання відомчих нормативів професійно-прикладної психофізичної підготовленості;
- поінформованість про всі головні цінності фізичної культури і спорту.

Станом на 2014-2015 навчальний рік «Фізичне виховання», як нормативна навчальна дисципліна, у не військових вищих навчальних закладах викладалась на перших двох курсах. Приміром, у навчальному плані ДВНЗ «Національний гірничий університет» напряму підготовки 6.050301 «Гірництво», напряму 6.050502 «Інженерна механіка», напряму 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» і напряму 6.060101 «Будівництво» на першому і другому курсах було передбачено на її викладання в обсязі 324 навчальних годин, у першому семестрі 72 академічні години (з них 60 – практичні заняття, 12 - самостійні заняття студентів), у другому семестрі 90 годин (68 практичні заняття, 22 самостійні заняття студентів). Форма підсумкового контролю – залік у кожному із семестрів.

Однак, практичні заняття у вузівській дисципліні «Фізичне виховання» представляють собою один з видів занять фізичними вправами або тренування і не мають вираженої компетентнісної спрямованості. Тож, очевидно, що перші шість з поданих дев'яти критеріїв не можуть бути досягнуті не лише у НГУ, але й в інших вишах, шляхом, по факту навчально-тренувальних занять. Не переконливим, до того ж, слід вважати останній з наведених критеріїв, адже мова має йти про актуалізовані, тобто усвідомлювані та «поставлені до порядку денного» особи цінності, а не про поінформованість, коли особа лише розуміє їхню важливість на рівні декларацій але не пов'язує із своїм життям.

Отже, зміст дисципліни, передбачений навчальною програмою «Фізичне виховання», а саме теоретична і методична підготовка студентів, зведений на практиці лише до двох із дев'яти критеріїв оцінювання, (систематичне фізичне тренування з оздоровчою або спортивною спрямованістю і до здачі відомчих нормативів професійно-прикладної психофізичної підготовленості), які розв'язуються шляхом фізичної підготовки на освітньому рівні «бакалавр».

Щоб встановити максимально об'єктивне місце фізичного виховання, звернімось до двох найбільш поважних і визнаних рейтингів університетів світу. Історично першим був рейтинг ARWU, започаткований Інститутом вищої освіти Шанхайського університету (Китай), а слідом за ним з'явився рейтинг додатку з науки до газети Times (Велика Британія). Кожен з них має власні критерії та індикатори, але обидва, кожен відповідно до обраних показників, підтверджують список провідних університетів світу (табл. 5).

Таблиця 5

Критерії та індикатори визначення провідних університетів

Критерій	Рейтинг ARWU		Рейтинг Times	
	Індикатор	Вага	Індикатор	Вага
Наукові дослідження	1.Кількість статей, опублікованих в Nature і Science	20%	1.Академічна експертна оцінка провідними фахівцями даного вищого навчального закладу 2.Індекс цитування	40%
	2.Кількість статей з високими індексами цитування	20%		20%
Кваліфікація викладацького складу	3.Кількість викладачів – Нобелівських лауреатів і таких, які отримали медалі за областями знань	20%		
	4.Індекс цитування	20%		
Якість навчання	5.Кількість випускників ВНЗ, що стали Нобелівськими лауреатами і отримали медалі у галузях знань	10%	3.Співвідношення чисельності викладачів і студентів	20%
Академічна продуктивність	6.Співвідношення індикаторів 1 – 5 до кількості штатних викладачів	10%		
Працевлаштування випускників			4.Звіти компаній, що займаються рекрутингом	10%
Інтернаціоналізація			5.Іноземні викладачі 6.Іноземні студенти	5% 5%
Усього		100%	Усього	100%

Ми виділили шрифтом один з індикаторів у рейтингу Times, а саме «Звіти компаній, що займаються рекрутингом» тому, що він має безпосереднє відношення до тієї частини якостей випускників, які напряму залежать від змісту «Фізичного виховання» і мають відношення до їх загальної конкурентоспроможності (здатності витримувати різноманітні, у тому числі психоемоційні і фізичні, навантаження, відновлюватись до наступного робочого дня, тижня і т. п.). Як видно, мова вже йде не лише про можливості загальної і професійно-прикладної фізичної підготовки, бо ж мобільність особи на ринку праці не лише припускає, але й передбачає можливість і потребу змінювати не тільки місце роботи, але й напрям самої професійної діяльності. Тож особливим чином освічена і підготовлена через цю навчальну дисципліну особа має набути компетентності, що дозволяють їй розробляти програми для підтримання свого оптимального психоемоційного і фізичного стану, включаючи індивідуальні оздоровчі та рекреаційні заняття.

Виходячи з викладеного, є підстави стверджувати, що стан «Фізичного виховання» у вищій школі інакше, як кризовий, кваліфікувати не можна. При цьому криза (від грецьк. krisis) дослівно означає нове рішення, поворотний пункт, а отже й вимагає різкого, крутого перелому ситуації. Вірне тлумачення сутності цього поняття дає підстави стверджувати, що криза сама по собі «не розсмоктується», її не можна подолати за рахунок бажання відсидітись, перечекати у сподіванні кращих часів, адже за гострою кризою у такому випадку обов'язково наступає стан, який у медицині має назву колапсу і несе загрозу життю людини, а в даному випадку самому існуванню дисципліни, погіршить якість випускників. То ж розберемось, що в сьогоднішній дисципліні є дійсно віджилим, не життєздатним, помірковано над тим, якою вона має бути, для того, щоб повернути назад свою привабливість, образно кажучи, «щоб не кафедри фізичного виховання просили, аби їх залишили у навчальних планах, але щоб їх просили» допомогти вітчизняній вищій школі у часи реформ?

По-перше, навчальна дисципліна не може містити у назві вказівки на один з педагогічних процесів, що мають

реалізуватись під час викладання (це обов'язково навчання і освіта, підготовка і виховання, розвиток і соціалізація тощо). Акцентуючи, що в цій дисципліні мова йде про *фізичне виховання*, ми з одного боку невиправдано збіднюємо її зміст, а з іншого нагромаджуємо низку питань, на які не зможемо знайти достойних відповідей. Отже, перш за все потрібно відмовитись від не адекватної часу назви дисципліни. Вона не може називатись ніяк інакше, ніж «Фізична культура», і обов'язково давати чітку і зрозумілу відповідь як викладачу, так і студенту, про що йде мова, коли справа торкається в цій дисципліні процесів *навчання і освіти, підготовки і виховання, розвитку і соціалізації* молодого людини. Адже саме через якнайбільш повне розкриття усіх вказаних педагогічних процесів, до яких обов'язково потрібно додати ще й повноцінну навчальну діяльність студента, який свідомо і послідовно опановує життєве необхідним саме йому обсягом компетенстей з культури фізичної, й можлива дійсна реформа фізичного виховання, коли ця (вже якісно інша за своїм змістом) навчальна дисципліна набуде привабливості і важливості не лише для студентів, але й для їхніх батьків та широких кіл громадськості України.

Не дивно, що існує гостра проблема з нинішнім вузівським фізичним вихованням, у його теперішньому стані, коли відповідно до наших досліджень за п'ятибальною оцінкою фактору «Займаюсь виключно для того, аби отримати залік з фізичного виховання», середня арифметична усіх відповідей опитаних студентів складала 4,6 бали. Тобто переважна кількість відвідували «Фізичне виховання» лише тому, що не знайшли спосіб відкараскатись від нього, вони не мають ніяких інших мотивів.

По-друге. Фахівцям з «Фізичного виховання» необхідно осмислити і усвідомити принцип *epimelia*, або ж *турботи про себе*, як відомий в освіті з часів античності. Вважаємо, ця навчальна дисципліна у період студентства, тобто на заключному етапі багаторічних організованих занять фізичною культурою, які тривали до цього у дитячому садочку та загальноосвітній школі, повинна мати свою власну специфіку і не відтворювати, фактично, зміст шкільної фізкультури, котра сприяє перед усім оптимальному фізичному розвитку юнацтва. Ця специфіка як раз логічним чином і полягає у підсиленні під час отримання студентською молоддю вищої освіти, власне освітньої (компетентнісної) складової «Фізичного виховання» через вже напрацьовану і апробовану практику непрофесійної фізкультурної освіти у прагненні сприяти становленню майбутнього випускника вузу, як будівничого власного здоров'я.

Нарешті, по-третє. Аби бути корисними вітчизняній вищій школі, науковці і практики вузівського «Фізичного виховання» мають виконати низку важливих вимог, серед них назвемо лише наступні. Важливо окреслити «кінцевий результат» занять, тобто чітко виписати у програмі, випускників з якими якостями отримає роботодавець після того, як студент опанує зміст оновленого «Фізичного виховання». У першому наближенні, це не стільки особа з якимись встановленими (як обов'язкова норма) фізичними якостями, скільки та, котру вважаємо будівничим власного здоров'я. Тобто, вона має не декларативну, але актуалізовану і «взяту до роботи» цінність бути здоровим, має, також, усвідомлені мотиви досягати і утримувати оптимум власного здоров'я, компетентна щодо відслідковування динаміки свого здоров'я, котра ще й озброєна засобами ефективного впливу на свою психофізичну сферу.

Важливо, також, логічним чином вийти до нової системи оцінювання ступеню успішності оволодіння змістом нового «Фізичного виховання». Очевидно, що поточна і підсумкова оцінки успішності студентів мають віддзеркалювати усе те, що окреслене у попередньому абзаці. Або скажемо інакше, моторна складова вузівської дисципліни не може бути й надалі єдиною і визначальною оцінкою для особи. Тут потрібен комплексний підхід, до оцінки має додаватись ще й освітня і власне діяльнісна складові, як демонстрація набутих компетентностей.

На жаль викладене, як підмурок справжньої реформи «Фізичного виховання» через логіку оновлення дисципліни на основі особистісно-орієнтованого підходу і набування студентами компетентностей з фізичного виховання, може не відбутись через невизначеність нинішнього стану цієї навчальної дисципліни. Зазначимо, що лист Міністерства освіти і науки від 25.09.2015 № 1/9 – 454 «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах», так і не усунув невизначеність, статус дисципліни і надалі залежить від позиції ректорів.

Переконані, потрібно увести на якійсь час, можливо на 2015-2016 і 2016-2017 навчальні роки, своєрідний мораторій на існуючий стан справ і залишити той мінімум навчальних годин, який існував до останнього часу. На цей період доручити декільком групам розробників, в умовах змагання між ними та за фінансової підтримки МОН України, виконати розробку концепції і педагогічних технологій, застосування яких стане основою для назрілою реформою дисципліни «Фізичне виховання», що має відобразитись у новій навчальній програмі «Фізичне виховання».

Очевидно, реформа потребуватиме відповідної дорожньої карти, розрахованої на декілька наступних років, впродовж яких як раз і буде поступово забезпечений перехід від утилітарного тілесно-орієнтованого до особистісно-орієнтованого фізичного виховання студентів-бакалаврів. Буде потрібно, також, ввести зміни до навчальних програм та змісту освіти майбутніх магістрів з фізичного виховання для того, аби вони були підготовлені до викладання цієї по-справжньому оновленої навчальної дисципліни. Забезпечити, також, реальну перепідготовку нині працюючих фахівців на кафедрах фізичного виховання тощо.

ВИСНОВКИ

Реформа фізичного виховання у ВНЗ потребуватиме відповідної дорожньої карти, розрахованої на декілька наступних років, впродовж яких як раз і буде поступово забезпечений перехід від утилітарного тілесно-орієнтованого до особистісно-орієнтованого фізичного виховання студентів-бакалаврів.

Нове рішення, поворотний пункт у реформі при введенні додатку до диплому бакалавра листа рухової компетентності (сила, витривалість, швидкість, спритність, гнучкість) вимагає різкого, крутого перелому ситуації щоб *не кафедри фізичного виховання просили, аби їх залишили у навчальних планах, але щоб їх просили* допомогти вітчизняній вищій школі у часи реформ?

Отже, перш за все потрібно відмовитись від не адекватної часу назви дисципліни. Вона не може називатись ніяк інакше, ніж «система фізичної культури», і обов'язково давати чітку і зрозумілу відповідь як викладачу, так і студенту, про що йде мова, коли справа торкається в цій дисципліні процесів *навчання і освіти, рухової підготовки і виховання, розвитку і соціалізації* молодого людини. Адже саме через якнайбільш повне розкриття усіх вказаних педагогічних процесів, до яких

обов'язково потрібно додати ще й повноцінну навчальну діяльність студента, який свідомо і послідовно опановує життєве необхідним саме йому обсягом компетенцій з культури фізичної, й можлива дійсна реформа фізичного виховання, коли ця (вже якісно інша за своїм змістом) навчальна дисципліна (система) набуде привабливості і важливості не лише для студентів, але й для їхніх батьків та широких кіл громадськості України.

Важливо окреслити «кінцевий результат» занять, тобто чітко виписати у програмі, випускників з якими якостями отримає роботодавець після того, як студент опанує зміст оновленого «Фізичного виховання». У першому наближенні, це не стільки особа з якимись встановленими (як обов'язкова норма) фізичними якостями, скільки та, котру вважаємо будівничим власного здоров'я. Тобто, вона має не декларативну, але актуалізовану і «взяту до роботи» цінність бути здоровим, має, також, усвідомлені мотиви досягати і утримувати оптимум власного здоров'я, компетентна щодо відслідковування динаміки свого здоров'я, котра ще й озброєна засобами ефективного впливу на свою психофізичну сферу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Евстигнеева М.И. Формирование телесно-двигательной культуры студента медицинского вуза : дис. ...канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Евстигнеева Марина Игоревна. – Ставрополь, 2013. – 216 с.
2. Закаляк Н.Р. Оцінка рівня здоров'я студентів педагогічного університету / Н.Р. Закаляк // Науковий часопис педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. - Вип. 3 К 1 (56) 15. - С. 161-164.
3. Кузнецова О.Т. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес фізичного вдосконалення студентів спеціальних медичних груп / О.Т. Кузнецова // Фізичне виховання та спорт у контексті державної програми розвитку фізичної культури в Україні: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. праць. – Вип. 1. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С.124-126.
4. Макаров А.В. Проектирование стандартов высшего образования нового поколения по циклу социально-гуманитарных дисциплин / Макаров А.В.. – Минск. : РИВШ, 2005. – 82 с.
5. Профессионально-прикладная физическая подготовка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://isi.sfu-kras.ru/sites/isi.institute.sfu-kras.ru/files/Kurs_5_PROFESSIONALNO-PRIKLADNAYA.pdf.
6. Путров О.Ю. Особливості формування здоров'язбережувальної компетенції студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі фізичного виховання / О.Ю. Путров // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15 Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт). – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. II. - С.233-237.
7. Редько Т.М. Проблема збереження здоров'я студентів на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти / Т.М. Редько // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.. – Чернігів : ЧНПУ, 2015. – Вип. 124. – С.45-48.
8. Смолякова И.Д. Здоровый образ жизни студентов технического вуза и его формирование в процессе физического воспитания / И.Д. Смолякова // Теория і практика фізичного виховання. Наук.-методичний журнал. – Донецьк: ДонНУ, 2011. – С.178-186.
9. Фізичне виховання. Навчальна програма для вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. – Затверджена наказом № 757 Міністерства освіти і науки України від 14.11.2003 р. – 22 с.

Сергеев А.Ю.

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Проведено апріорний аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання сфери фізичної культури та спорту. Виділено головні моделі та принципи конструювання управлінських та організаційних структур. Значну увагу приділено формуванню нормативно-правового забезпечення управління сферою фізичної культури та спорту.

Ключові слова: *цільове програмування, система державного управління, державне регулювання, сфера фізичної культури та спорту.*

Сергеев А.Ю. Зарубежный опыт государственного регулирования сферы физической культуры и спорта. *Проведен априорный анализ зарубежного опыта государственного регулирования сферы физической культуры и спорта. Выделены основные модели и принципы конструирования управленческих и организационных структур. Значительное внимание уделено формированию нормативно-правового обеспечения управления сферой физической культуры и спорта.*

Ключевые слова: *целевое программирование, система государственного управления, государственное регулирование, сфера физической культуры и спорта.*

Sergeev A.Yu. Foreign experience of state regulation of the sphere of physical culture and sport. *An a priori analysis of foreign experience of state regulation of the sphere of physical culture and sports. The basic model and design principles of management and organizational structures. Considerable attention is paid to the formation of regulatory support management in the sphere of physical culture and sports.*

Key words: *targeted programming, public administration, government regulation, the sphere of physical culture and sports.*

Постановка проблеми. Розвиток національної сфери фізичної культури та спорту повинен відповідати сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить її подальше